

מראי מקומות- עבודה זרה י"ט

באופן זה, דכל השכר הוא באמת שייך רק להקב"ה, ומצד חסדו ד' נותן לו מזונותיו וכל הטוב, ולא בתורת תשלומין שיכול לתבוע ממנו.

(ד) **סליק ספרא, לוי אמר וכו'- כ' המהרש"א** דמדנקט כה"ג דסליק ספרא, נראה דאשמעינן שבשעה שמסיימין ספר א' יש להתחיל ספר אחרת מיד, וכמו שאנו עושים בשמחת תורה.

(ה) **כפיי' ללוי וכו'- כ' המהרש"א** דמה דכפיי' ללוי הוא משום דסדרן של כתובים כך הוא, תהלים ואח"כ משלי, כדאי' בפ"ק דב"ב. ועוד, משום דתהלים מלא יראת שמים, ומשלי מלא חכמה, ואמרי' דכל שירתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת.

(ו) **לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ-** כ' המהרש"א דמה דאמרי' לעיל "מ"מקום שלבו חפץ, היינו מאיזה מסכת וספר, כדמסיק, אבל הכא אמר "ב"מקום, והיינו

אצל איזה רב שלבו חפץ [ולכא"י יש לדקדק קצת שינוי בהלשון, דלעיל אמר דאין אדם לומד אלא וכו', דמשמע שהוא דבר עיכובי ממש, שאינו יכול ללמוד אם לא באיזה מסכת או ספר שהוא חפץ. משא"כ בהא דרבא, דאמר לעולם ילמוד אדם, משמע טפי שהוא דבר נכון והגון וטוב, אבל מ"מ אינו מעכב כ"כ כמו הא דלעיל, ויש לעי'].

(ז) **לעולם ליגרס אינש ואע"ג דמשכח- כ'** הרש"ש דע"י שאינו לומד בעיון משכח מהר, וכמו שאמרו חז"ל תורה שלמדתי באף עמדה לי, דהיינו נשאר אצלי עומד קיים.

(ח) **לעולם ליגרס אינש ואע"ג דמשכח, ואע"ג דלא ידע מאי קאמר- פרש"י**, שאין רבו יודע לפרש לו כלום. וכ' העץ יוסף בשם הגר"א, דהיינו דאע"פ שקשה לו ממקום אחר, אבל כאן צריך לידע פשט הברור. וע"ע במגן אברהם (אורח חיים נ', ב'), דלימוד בלא הבנת פירושו לאו לימוד הוא בכלל.

(ט) **ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה- הק'** המהרש"א, אם ידעי האי מילתא, למה עברי עלה. ועוד, למה רנב"י מתפאר בעצמו דאני

(א) **אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, זה אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה וכו'- כ' המהרש"א** לפרש חילוק הלשוניות, דבאמת מתחלה ישב אברהם עם אנשי דור הפלגה, רק כשהלכו לבנות מגדל, לא הלך עמהם, ולכן לגבי אנשי דור הפלגה דרשי' לא הלך. ולגבי אנשי סדום כתי' שלא עמד עמהם, דהיינו אפי' במקום שהי' לו לעמוד עמהם, דהיינו במלחמת הד' מלכים כנגד הה', לא עמד עמהם לפי שרשעים היו, ולכן נפלו במלחמה, ואח"כ הי' אברהם צריך לרדוף אחרי הד' מלכים כדי להציל לוט. ועם אנשי פלשתים לא ישב, דהיינו דבאמת הלך לגור בגרר, שהי' בארץ פלשתים, לפי שלא היו רשעים כ"כ בראשונה, אלא שלא הי' רוצה להתיישב עמהם כא' מאנשי העיר, אלא דרך גרות, לפי שליצנים היו.

(ב) **אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש- פרש"י**, ממחר להכיר בוראו קודם ימי הזקנה, ולא ביאר מהו המעלה בזה, האם הוא משום שיש לו כל חייו לאחר התשובה לעשות מצוות הבוראו, או משום דבימי זקנה יש לחוש שימות קודם שיעשה תשובה. וע' ברמב"ם (תשובה ב', א') שכ' דהמעלה של עשיית תשובה בימי בחרותו הוא דהוי תשובה שלמה, דעדיין יש לו הכח והיכולת לעשות עבירה, ואינו עושה, זהו תשובה שלמה. דאם אינו עושה תשובה עד ימי זקנותו, אז אינו תשובה מעולה, אבל מ"מ מועלת והוי בעל תשובה. וע"ע בארחות צדיקים (ריש שער התשובה), שכ' "עבור שבעה דברים יקדים האדם לשוב בבחרותו כשהוא בגדל כחור", וע"ש הדברים.

(ג) **אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב וכו'- כ' המהרש"א** דאף דעבד מקבל פרס מרבו, אומרים לנו חז"ל דאל תהי כעבד עברי המשמש את רבו כדי לקבל פרס שיהי' שלו, אלא תהי כעבד כנעני, דאף אם מקבל פרס מרבו, הרי הכל שייך להרב, וגם יכול הרב לומר עשה עמי ואיני זנך, וא"כ הכל מה שנותן לו הוא מוטב לבבו. ולכן יש לעבוד ד'

(א) **ועד כמה, עד מ' שנים** - פי' הר"ן (ה: בדפי הרי"ף) דעד מ' שנים לא יתיישב דעתו של אדם, וא"כ מה דאמר' עד מ' שנים, היינו לאחר שהוא בן מ' שנה. אולם ע' בתוס' **חכמי אנגליא** דכ' דטעם הדבר הוא משום דאין אדם עומד על דעת רבו עד לאחר מ' שנה, וא"כ כוונת הגמ' הוא לאחר מ' שנה אחר שלמד מרבו. אולם כ' בתוס' ר' אלחנן דאין שייך להא כלל, דהכא מיירי שהוא בן מ' שנה, וכדברי הר"ן.

(ב) **עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד** - פרש"י, דהיינו שעשאה לצרכו, למוכרה לעובד כוכבים. אולם כ' המראה כהן דברור שיש כאן טעות סופר, דצריך לומר שעשה ישראל לצרכו, וזה צריך להיות סוף הדיבור, וכוונתו דעשאה כדי לעובדה בעצמו. ואז צ"ל ושל עובד כוכבים, דהיינו דעשאה כדי למוכרה לעובד כוכבים לעובדה, והוכיח כן מהגמ' לקמן (נ"ב), דמביא רא"י מהעגל לדין דשל ישראל, והתם ודאי עשאו לעובדה בעצמם.

(ג) **אין מוכרין להם במחבור לקרקע** - הק' הרמב"ן, הא לכאור' ממתני' משמע דדין זה בין בא"י ובין בחו"ל, והלא הגמ' מפרש דמה דאין מוכרין להם במחבור לקרקע הוא משום שלא תתן להם חניי' בקרקע, והרי דין זה הוא רק בא"י, וא"כ איך סתם המשנה כן. ואם באת לומר דמתני' ר"מ היא, דאסר מכירת שדות אף בחו"ל משום גזירה, ומשום הכי אסור ברישא גם מה שמחבור לקרקע, דכל המחבור לקרקע כקרקע, א"כ ליתא למתני' מקמי דר' יוסי, ומשמע מהא דשקלינן וטרינן ב', דבאמת הלכתא כוותי' דמתני', וגם הרי"ף מביא המשנה להלכה. ות' ב' תירוצים, בתי' ב' כ' דלעולם מתני' ר' יוסי היא, ואפי' בחו"ל קאמר, ומשום גזירה דא"י, דכיון דאפשר למוכרן קצוצין אין מוכרין להם במחבורין, אבל שדות ובתים לר' יוסי, כיון דלא אפשר למוכרן קצוצין, בחו"ל שרי. עוד תי' (תי' הא') דסתים רישא משום פירושא דסיפא, דקתני אין מוכרין במחבור לקרקע, והדר קתני (במשנה כ: - כא.) כיצד אין מוכרין קרקע ומחבור לה, ופי' כל המח' ר"מ ור' יוסי. [ולכאור' יש לצדד דרברי הרמב"ן אלו אתיין שפיר

עבדתה. וכ' די"ל דכל הנך דרשות דלעיל, דהיינו דלעולם ילמוד אדם ואח"כ יהגה, ולעולם ליגרוס איניש ואע"ג דמשכח, הם כנגד האי דרשה דאם אדם עושה תורתו חבילות מתמעט. וא"כ, כוונת הגמ' לומר דרבנן ידעי להאי מילתא, ומ"מ עברי עליה, והיינו משום דס"ל כהדרשות דלעיל, דיש ללמוד הרבה אע"ג דמשכח. וכ' דלכן י"ל דהגירסא האמיתי הוא אני "עברתי", ב"ר", דהיינו דלמדתי כעין חבילות, ומ"מ נתקיים ביד, כהנך דרשות דלעיל.

(י) **ליומי פרש"י, ימי השבוע, ב' ימים במקרא, ב' במשנה, וכו'.** והוסיף הנמוקי יוסף, דבשבת יחזור על כל מה שלמד. והק' תוס', א"כ הדרה קו' הגמ' לדוכתי', מי יודע כמה חי. ולכן פי' תוס', בכל יום ויום עצמו צריך לשלש יומו לג' חלקים, ועל כן תקנו לומר קודם פסוקי דזמרה מקרא ומשנה וגמ'. ושוב הביא מר"ת דאנו סומכין על מה שאנו לומדין תלמוד בבלי, שכלול מכולם. ובחי' מהרי"ט (קידושין ל.) כ' דלכאור' דברי רש"י פשוטים הם, דבשלמא אם ישלש רק ימי חייו, א"כ שפיר יש להק' דאם ימות בחצי ימיו, נמצא דאין תלמודו בידו. אבל אם ישלש כל שבוע, א"כ נמצא דכמעט כל מה שיש לו הוא כבר משולש, ואף אם מת באמצע השבוע. עוד העיר מהרי"ט, דגם לפי תוס' יש להק', האם אדם יודע מתי ביום ימות, ומ"ש משבוע. ולכן פי' דכוונת תוס' באמת ליישב למה איננו נוהגין לשלש, דלדברי רש"י זהו באמת ק', אבל לדברי תוס', דהדין הוא דמשלשין בכל יום, א"כ שפיר יש לקיים הדין שלוש לפי ר' עמרם (שהוא תיקן מה שאנו אומרים משנה וגמ' קודם פסוד"ז), דהיינו דלדבריו עכ"פ יש לו מעט של השלש בכל יום, ואף אם אינם שוים [ועדיין ק"ק, לפ"ז למה הק' על רש"י דאינו יודע באיזה יום ימות, הו"ל להק' רק דלפי דברי רש"י אין אנו מקיימים אותו דין, וצ"ע]. וע"ע בר"ן (ה: בדפי הרי"ף) שמפרש על דרך רש"י, דמחלק ימי השבוע, אלא כ' "ולאו דוקא שישליש ימותיו בשנה, שהרי התלמוד צריך זמן הרבה, ואף המשנה חמורה מן המקרא, אלא לומר שיתן זמן לכל א' כפי הראוי לו".

טפי לפי מה שהעלה הרה"ג ר' יעקב דרילמן שליט"א בספר יד שלמה בקונט' משנת ר' מאיר, דחידש שם דהיכא דהי' יכול רבי לשנות המשנה כלשון ר' מאיר, ושחאה המשנה ג"כ אליבא דהלכתא, וכגון באיזה אוקימתא, עשה כן, כדי שלא לשנות הלשון ממה שהי' שנוי אצל ר' מאיר. וא"כ, י"ל דכאן אף דהי' עדיף אליבא דהלכתא לומר דאין מוכרין להם במחובר לקרקע בא"י, מ"מ כיון דשייך לומר דסמיך אסיפא, ויהי' עדיין אליבא דהלכתא, א"כ שנה המשנה מחובר לקרקע סתם, כמו שהי' שונה אותה ר' מאיר.]